

ОСОБИВОСТІ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПРАЦІВНИКА ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІ ЯК ДЕРЖАВНОГО СЛУЖБОВЦЯ

Державні службовці, які займають посади в органах, службах та підрозділах податкової міліції України, мають спеціальний правовий статус. «Державний службовець має певний правовий стан (правовий статус). Для нього визначені особливі умови вступу на державну службу, проходження і припинення служби. Державний службовець реалізує надані йому повноваження і функції як усередині державної адміністрації, так і щодо зовнішніх суб'єктів права (громадян, інших організацій). Вступивши на державну службу, громадянин включається в складний організм, який можна уявити у вигляді конструкції, котра складається з чотирьох елементів: 1) займана державна посада; 2) наявність конкретного кваліфікаційного розряду; 3) входження в установалений штат державних службовців; 4) особливе місце державного службовця, що визначається конкретними посадовими обов'язками і встановлює найменування цього державного службовця – керівник, посадова особа, представник влади» [1, с.318]. Правовий статус державних службовців – це сукупність прав, свобод, обов'язків, обмежень, заохочень, відповідальності, що встановлені законодавством і гарантовані державою. Специфічним є наявність у державних службовців адміністративно-правового статусу, який характеризується тим, що: а) їхні права та обов'язки встановлюються, як правило, у межах компетенції органів, в яких вони перебувають на державній службі; б) діяльність державного службовця підпорядкована виконанню завдань, покладених на відповідний орган, і носить офіційний характер; в) службові права та обов'язки характеризуються єдністю, своєрідність якої полягає в тому, що їх права одночасно є обов'язками, адже вони повинні використовуватися в інтересах служби, а обов'язки – правами, бо інакше обов'язки неможливо буде здійснити; г) здійснення службовцем своїх прав та обов'язків гарантується законодавством; д) законні приписи і вимоги державного службовця повинні виконуватися всіма, кому вони адресовані; є) вони мають право на просування по службі, тобто на службу кар'єру; ж) передбачені обмеження його загальногромадянських прав з метою ефективності службової діяльності; з) для них передбачені певні пільги, а також підвищена відповідальність за здійснення правопорушень [2, с.145]. Все, що пов'язано з діяльністю державних службовців, звичайно регламентовано в правових нормах. Правовий статус державного службовця виникає на основі відповідного законодавства у зв'язку з заміщенням державної посади. Саме певна посада державної служби є базою для характеристики правового стану державного службовця. «По суті правовий статус державного службовця – це встановлені і гарантовані державою заходи належної і можливої поведінки державного службовця в сфері державно-службових відносин. З їх зміною трансформується і правовий статус державного службовця (наприклад, підвищення, пониження, звільнення, відставка, вихід на пенсію). Основу правового статусу державного службовця складають п'ять груп державно-службових норм, що визначають обов'язки, права, обмеження, гарантії та економічне забезпечення» [3, с.470-471].

Звідси декілька методологічно важливих висновків. По-перше, правовий статус державних службовців органів податкової міліції – це зміст їх службово-трудових правовідносин. Статус державних службовців податкової міліції складає диференційовану і комплексну систему, що має вертикальну й горизонтальну структуру. Вертикальний поділ полягає у розмежуванні видів державних службовців залежно від займаних посад та від рівня державної служби в цих органах, структурах, службах та підрозділах. Горизонтальний поділ вказує на розмаїття спеціальних напрямків у даному різновиді державної служби (управління податковою міліцією, слідчі відділи податкової міліції, відділи по боротьбі з корупцією в органах державної податкової служби). По-друге, статус державного службовця органів податкової міліції виникає на підставі відповідного законодавства у зв'язку з заміщенням посади. Саме певна посада державної служби податкової міліції є базою для характеристики статусу державного службовця цих органів. По-третє, правовий статус державних службовців податкової міліції являє собою сукупність справ, свобод, обов'язків, обмежень, морально-правових вимог, заборон, гарантій у сфері проходження служби особами рядового і начальницького складу, податкової міліції, соціально-правового захисту та юридичної відповідальності працівників податкової міліції за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов'язків. Саме тому змістом статусу державного службовця органів податкової міліції України слід вважати нормативно-встановлену складну, динамічну і диференційовану систему елементів, необхідних для якісного та ефективного виконання правоохоронних завдань в сфері податкової політики суспільства та держави. По-четверте, правовий статус державних службовців органів податкової міліції також передбачає: а) наявність повноважень і можливості виступати в межах своєї компетенції від імені держави, представляючи її інтереси; б) посідання суворой нормативної регламентованості діяльності у формально-процесуальному відношенні з досить широкими можливостями вольових рішень на основі суб'єктивної інтерпретації як ситуації, так і регулюючих її законодавчих норм; в) належність до особливої професійно-статусної групи.

Вважається, що характер і зміст правового статусу державних службовців органів податкової міліції прямо залежить від нормативно-встановлених цілей, функцій і завдань останніх. Ціллю є майбутній результат, досягнення якого прагне суб'єкт. Ціль прийняття конкретного закону чи підзаконного акта, утворення та функціонування державних органів, інших суб'єктів права повинна бути сформульована в преамбулах або загальних статтях нормативного акта [4, с.333]. На жаль, Закон України «Про державну податкову службу в Україні» [5, ст.37] не містить визначально-установчих норм щодо мети утворення Державної податкової адміністрації України та підрозділів податкової міліції і сфери їх діяльності. Слід зазначити, що органи, служби, структури та підрозділи податкової міліції утворені для забезпечення фінансового інтересу держави в сфері справляння податків шляхом здійснення контролю за дотриманням податкового законодавства, боротьби з правопорушеннями в цій сфері та притягнення до відповідальності осіб, винних у скоєнні фінансових правопорушень.

Для реалізації означених цілей органи податкової міліції забезпечують здійснення правоохоронної і економічної функцій. Органи державної податкової міліції забезпечують здійснення правоохоронної функції держави шляхом виконання завдань, пов'язаних з попередженням, припиненням порушень законодавства у галузі оподаткування, підприємницької діяльності; розкриттям та розслідуванням відповідних правопорушень та злочинів; притягненням порушників до відповідальності. Волночас правоохоронна функція органів державної податкової міліції здійснюється поряд з економічною функцією держави. Основною складовою економічної діяльності держави є фінансова діяльність. Під фінансовою діяльністю держави розуміють здійснення державою функцій щодо планомірного формування, розподілу та використання фондів коштів з метою реалізації завдань соціально-економічного розвитку, забезпечення обороноздатності та безпеки країни. Зміст фінансової діяльності держави виражається в різноманітних діях у галузі формування, розподілу та використання коштів централізованих фондів. Обов'язковим елементом кожної з них є функція контролю [6, с.7].

Здійснення правоохоронної та фінансової функцій органами, службами, структурами і підрозділами податкової міліції обумовлює необхідність виконання останніми низки нормативно закріплених завдань. Перед податковими органами ставлять наступні завдання: розшук платників, які ухиляються від сплати податків, інших платежів; запобігання корупції в органах державної податкової служби та виявлення її фактів; забезпечення безпеки діяльності працівників органів державної податкової служби, захисту їх від протиправних посягань, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

Таким чином, дослідження найхарактерніших якостей, особливостей правового статусу працівників органів податкової міліції, найважливіших факторів, що впливають на зміст і природу останнього, дозволяє зробити низку наступних висновків.

1. Специфіка правового статусу державних службовців органів податкової міліції обумовлена особливостями цілей, завдань та функцій цих структурних підрозділів механізму виконавчої влади, а також сутністю і соціально-юридичною природою службово-трудових відносин, змістом яких є управлінська діяльність з притаманними їй функціями організаційно-розпорядчого характеру.

2. Особливість правового статусу осіб рядового та начальницького складу податкової міліції в аспекті їх службово-трудових відносин обумовлена своєрідним порядком вступу на державну службу, її проходження та припинення. Правова позиція працівників служб, підрозділів та структур податкової міліції відрізняється низкою пільг та привілеїв, що є своєрідною компенсацією за підвищення вимог, яких вони повинні дотримуватись в процесі службово-трудової діяльності, а також посиленою відповідальністю, котра має урівноважувати обсяг їх правомочностей.

3. Правовий статус державних службовців органів податкової міліції, окрім наявності владних елементів, визначається їх професійним рівнем, що передбачає необхідний обсяг знань та практичний досвід. Тому забезпечення процесу виконання управлінських функцій в сфері реалізації податкової політики

держави потребує від працівників органів, служб та підрозділів податкової міліції належного рівня спеціальної професійної підготовки.

4. Настав час розробити і прийняти наступні нормативні акти: Закон України «Про органи податкової міліції України» та «Положення про проходження державної служби в органах податкової міліції України». У зв'язку з важливістю визначення основних факторів, що впливають на зміст і характер правового статусу працівників органів податкової міліції, ці нормативні акти мають позначити: а) Закон України «Про органи податкової міліції України» – цілі, функції і завдання служб, структур та підрозділів податкової міліції; б) Положення про проходження державної служби в органах податкової міліції України – цілі, функції і завдання державної служби в цих структурних підрозділах механізму виконавчої влади, а також поняття і основні елементи правового статусу їх державних службовців. До основних елементів змісту правового статусу працівників податкової міліції повинно бути віднесено: їх права і обов'язки; обмеження, пов'язані зі службою в органах податкової міліції; морально-правові вимоги до поведінки працівників податкової міліції; гарантії проходження служби особами рядового і начальницького складу цих органів; соціально-правовий захист державних службовців податкової міліції; юридичну відповідальність працівників податкової міліції за невиконання чи неналежне виконання своїх посадових обов'язків.

Список літератури: 1. Стариков Ю.Н. Службное право. Учебник. М., 1996. 2. Алексин А.П., Козлов Ю.М. Административное право Российской Федерации. М., 1995. 3. Государственная служба: теория и организация. Курс лекций / Кол. авт.: Охотский Е.В., Ицнатов В.Г., Латов Б.В. и др. Ростов – на – Дону, 1998. 4. Общая теория государства и права / Отв. Ред. М.Н.Марченко. М., 2000. 5. Закон України «Про державну податкову службу в Україні» // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 6. Ст.37. 6. Финансовое право: Учебник / Под ред. Н.И. Химичевой. М., 1996.

Надійшла до редакції 12.03.02